

Jiří Prosecký, Slova do hlíny vepsaná: Mýty a legendy Babylónu,

Praha: Academia 2010, 438 s.
ISBN 978-80-200-1893-9.

První – odhlédneme-li od knih Starého zákona – do češtiny převedenou památkou starověkého písemnictví Předního východu, na kterou si čeští čtenáři ještě vzpomenu, byly – možná překvapivě – dokumenty z historie práva. V roce 1954 vydalo totiž Nakladatelství ČSAV, předchůdce vydavatele recenzované publikace, *Zákony Hammurapiho*, přeložené Josefem Klímou, znalcem tohoto oboru. Později tento autor a překladatel doplnil ještě ustanovení Hammurapiho předchůdců (*Nejstarší zákony lidstva*, Praha: Academia 1979) i následovníků (*Zákony Asýrie a Chaldeje*, Praha: Academia 1985). Teprve čtyři roky po vydání *Zákonů Hammurapiho* uveřejnilo Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění stěžejní dílo mezopotamské proveniencce, *Epos o Gilgamešovi*, v překladu Lubora Matouše. Strhující skladba o hledání nesmrtelnosti si našla čtenáře opakovaně (Praha: Mladá fronta 1971; Praha: Československý spisovatel 1976, slovensky Bratislava: Tatran 1975; v novém překladu Jiřího Proseckého, Blahoslava Hrušky a Marka Rychtaříka v Nakladatelství Lidové noviny, 2003), dlouho však zůstávala osamocená. Teprve v roce 1977 uveřejnil Odeon soubornou publikaci *Mýty staré Mezopotámie*, která přinesla české překlady dalších významných děl sumerské, akkadské a chetitské literatury. Byly mezi nimi babilonský mýtus o stvoření světa *Enuma eliš*, mýtus o stvoření lidí a jejich potrestání potopou (mýtus o Atrachasisovi), legenda o Etanovi – muži, který neváhal vzlétnout, aby našel rostlinu plodnosti, mýtus o boji boha Ninurty s ptákem Anzú, který ukradl tabulky osudu, nebo vyprávění o cestě boha Nergala do podsvětí a jeho sňatku s tamní vládkyní Ereškigal či mýtus o bohu války Errovi, líčící v mnoha peripetiích Errův hrůzný záměr zničit všechno živé.

Některá z těchto děl se objevila v dílčích ukázkách v pozdějších publikacích, ale reprezentativní průřez babilonskou epickou tvorbou (vyjma zvlášť vydaného *Eposu o Gilgamešovi*) předkládá po více než třech desetiletích až recenzovaná kniha. Nelze vytvořit babilonskou antologii a vynechat již dříve uvedená díla. Nicméně zúžení tématu na vlastní Mezopotámii a zvětšení rozsahu publikace dovolilo autorovi rozšířit podstatně výběr, zařadit další kosmogonické mýty i mýty o bozích a lidech, přinést vybrané kompozice v úplnosti, doplnit různé verze vzniklé v průběhu dlouhých dvou tisíciletí a zachované v různých knihovnách na území mezi Eufratem a Tigridem. Zaměření na narativní díla však zůstalo zachováno. Jiné typy mezopotamské tvorby, například zaklínání nebo spory, jsou zařazeny, jen pokud přinášejí ohlasy mýtů o stvoření, žánr jako takový neprezentují. Všechny zařazené skladby pak autor / překladatel doprovodil fundovanými úvody, v nichž zmínil užité prameny, jejich datování a původ (v poznámkách pod čarou připojil pro odborníky i dostupné zdroje), naznačil strukturu původních textů a způsob rekonstrukce skladeb, jejich vývoj v čase, objasnil realie a rozličné symboly, bez nichž by díla byla mnoha zájemcům obtížně srozumitelná, zasadil je do souvislosti a interpretoval obsah. Nabídl i hlubší myšlenkovou konstrukci a výklad kompozic a jejich role v náboženském životě a ve světonázorovém zakotvení tehdejší společnosti. Orientaci usnadnil i výkladovým slovníkem jmen božstev, chrámů a lokalit, seznamem pramenů a literatury a věcným a jmenným rejstříkem v závěru knihy.

Všechny skladby zpracoval nově a doplnil je podle možností nově nalezenými zlomky, duplikáty a paralelami, takže se mu v některých případech podařilo vytvořit spojitou dějovou linii, což samozřejmě čtenáři dovoluje mnohem snáze skladbu vnímat a vychutnat. Jiří Prosecký všechny kompozice také nově přeložil, upřesnil významy se zřejmou snahou minuciózně vystihnout původní smysl i naznačit stylovou podobu. Převodl díla současným jazykem, srozumitelně a čtivě; jen zcela výjimečně setrval u frazeologie prozrazující obraty semitského jazyka, tedy u postupu, jenž se mi

jeví až puristický. Autor a překladatel v jedné osobě tak dal české veřejnosti do rukou hodnotný opus, který laikům čtenářům umožní seznámit se s nejdůležitějšími památkami mezopotamského písemnictví, základními kameny naší kulturní tradice, a zároveň zpřístupňuje prameny příbuzným vědním disciplínám na současné úrovni bádání. Zhostil se tak velmi náročného úkolu předložit podklady pro studium starověkého písemnictví i poskytnout potěšení z četby pozoruhodných dávných skladeb. Jemu i nakladatelství Academia za to patří náš dík.

JANA SOUČKOVÁ

Paul Williams – Anthony Tribe, Buddhistické myšlení: Úplné uvedení do indické tradice,

**Praha: Ex Oriente 2011, 301 s.
ISBN 978-80-904246-8-5.**

Překlad knihy buddhologů Paula Williamsa a Anthonyho Tribea se nabízí českým čtenářům s odstupem téměř jedenácti let od svého původního vydání (London – New York: Routledge 2000), přesto jde o práci hodnou pozornosti zejména učitelů a studentů religionistiky a vážnějších zájemců o studium buddhismu. Shodou okolností vyšlo v roce 2012 druhé, revidované vydání původní knihy, na němž spolupracoval vedle výše uvedených autorů také Alexander Wynne. Druhé vydání, doplněné o nejnovější významné posuny v oboru, obsahuje navíc další náměty k četbě, odkazy na webové stránky a otázky ke studiu, čímž se jasněji profiluje především jako studijní příručka.

Svým tématem kniha příhodně doplňuje nedostatek souhrnných publikací v češtině, které by představily nejen základní pojmy buddhistické nauky, ale také mahájánovou filosofii a nauku tantrického buddhismu. Dosavadní literatura v češtině týkající se

buddhismu zahrnuje práce na rozličná témata od přehledného představení buddhismu (např. Donald Lopez, *Příběh buddhismu: Průvodce dějinami buddhismu a jeho učení*, Brno: Barrister & Principal 2003) a Buddha (např. Volker Zotz, *Buddha*, Olomouc: Votobia 1995) přes dějiny jeho počátků (např. Vladimír Miltner, *Vznik a vývoj buddhismu*, Praha: Vyšehrad 2001) až po celou řadu knih věnovaných dílčím tématům, jako jsou buddhistické texty, jejich výklady, metody buddhistické meditace atd.

Podle slov autorů má kniha sloužit „jako srozumitelný průvodce těm, kdo se chtějí co nejrychleji důvěrně seznámit se základními idejemi buddhistického filosofického a náboženského myšlení a s výsledky nového bádání v tomto oboru“ (s. 11). Nejde o přehledový letmý úvod do buddhistického myšlení, ale *úplné uvedení*, tedy důkladné a systematické pojednání o možných výkladech nejdůležitějších pojmů buddhistické nauky v kontextu pramenů a moderní literatury. Navzdory svému cestovnímu formátu a lehké papírové vazbě *Buddhistické myšlení* není snadnou četbou, spíše, jak sami autoři v úvodu zmiňují, jde o knihu určenou k opakovanému studiu (s. 12). Z tohoto hlediska jde o práci přehledně koncipovanou, v níž se lze snadno orientovat a prostudovat konkrétní problematiku, což je například oproti Lopezovu *Příběhu buddhismu* pro studenty nesporná výhoda, usnadněná navíc podrobným rejstříkem a soupisem pramenů včetně bibliografie jejich vydání a překladů. Na druhou stranu kniha vyžaduje alespoň základní faktografickou znalost historického vývoje buddhismu a určitých souvislostí.

V úvodních poznámkách se objevuje Williamsovo pojednání o „buddhismu jako náboženství“, jak jej konvenčně chápeme, i o tom, v jakém smyslu a kontextu prezentoval své učení Buddha (s. 15-19), což je v českojazyčné literatuře využívané studenty výjimečné a zvláště přínosné.

Po úvodních kapitolách věnovaných Buddhově nauce v dobovém kontextu a možnostem jejího studia (s. 20-50) následuje kapitola zaměřená na ústřední myšlenky Buddhovy nauky – čtyři ušlechtilé pravdy (s. 51-64), nauku o ne-já (s. 64-70), závislé vznikání (s. 71-80) a karman (s. 80-82).